

2023

2026

POLICY BRIEF | CESTY K LEPŠIEMU, UDRŽATEĽNÉMU AINTEGROVANÉMU RIADENIU VODNÝCH ZDROJOV NA SLOVENSKU

Projekt RETOUCH NEXUS podporuje integrovaný prístup prepájajúci vodu-energiu-potravinu-ekosystémy (WEFE Nexus). Takýto prístup posilňuje vodné hospodárstvo EÚ tým, že zohľadňuje ekologické a sociálne faktory a zabezpečuje, aby postupy riadenia vodných zdrojov boli koherentné a efektívne na rôznych úrovniach a v rôznych sektoroch.

HLAVNÉ ZAJINTERISOVANÉ STRANY

- Tvorcovia politik, ministerstvá
- Agentúry

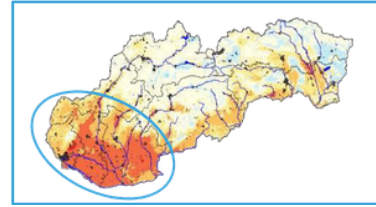
PRIORITY

- Implementovať opatrenia na zlepšenie zadržiavania vody v krajine a v pôde, investovať do modernizácie zavlažovacej a vodnej infraštruktúry a stanoviť cenu vody, ktorá odráža environmentálnu a ekonomickú hodnotu vody.
- Zaviesť jasné koordinačné mechanizmy medzi rôznymi sektormi a aktérmi využívajúcimi vodu s uplatnením integrovaného prístupu (Nexus) a zosúladiť vodné hospodárstvo s územným plánovaním na úrovni povodí riek.
- Inštitucionalizovať participatívne rady pre manažment vôd a adaptívne riadenie s cieľom posilniť úlohu a zapojenie zainteresovaných strán a zlepšiť reakciu na opatrenia politik.
- Vytvoriť a zaviesť jednotnú, interoperabilnú dátovú platformu o vode, ktorá umožní monitorovanie a rozhodovanie v reálnom čase.

INTEGROVANÉ PARTNERSTVÁ PRE INKLUZÍVNE RIADENIE

- Konceptia vodnej politiky presadzuje princíp participácie a viacúrovňového partnerstva. Používajú sa zákonom stanovené dobrovoľné procesy spolupráce. Fragmentované zodpovednosti medzi inštitúciami a absencia jednotného rámca obmedzujú efekt účasti zainteresovaných strán. Centralizované štruktúry riadenia zhora nadol prehliadajú vstupy zdola nahor, čím limitujú inkluzívny rozvoj politik, medzisektorovú koordináciu a prechod na prístup WEFE Nexus.
- Medzisektorové iniciatívy, ako napríklad Dialóg o vode a pôde alebo Adaptácia a optimalizácia vodnej infraštruktúry, sú sľubné, ale na dosiahnutie optimálnych výsledkov si vyžadujú väčšiu intenzitu, kontinuitu a systematické zdieľanie znalostí.

Dôkladné monitorovanie a transparentné zverejňovanie údajov je kľúčové pre rozhodovanie založené na dôkazoch a budovanie dôvery verejnosti.

KONTEXT

- Klimatická zmena vystavuje Slovensko vysušovaniu krajiny, no prináša aj obdobia extrémnych záplav a sucha, ktoré znižujú poľnohospodársku produktivitu a spôsobujú degradáciu ekosystémov, čo si vyžaduje integrovanú reakciu politik.
- Manažment vodných zdrojov je značne fragmentovaný medzi ministerstvami a stupňami riadenia, čo znižuje kvalitu a efektívnosť vodného hospodárstva.
- Účasť relevantných aktérov a zainteresovaných strán je nevyhnutná na zabezpečenie legitimacy, zodpovednosti a koordinovanej implementácie integrovaného riadenia vodných zdrojov.

VÝZVY A BARIÉRY V OBLASTI INTEGROVANÉHO RIADENIA NEXUS

- Riadenie vodných zdrojov je fragmentované. Zodpovednosti sú nekoordinované a rozdelené najmä medzi ministerstvo životného prostredia a ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka. Štátne podniky a obce majú často prekrývajúce sa alebo protichodné úlohy. Konceptia vodnej politiky poskytuje strategický rámec, ale plánovanie, implementácia a spolupráca so zainteresovanými stranami nie sú zosúladené.
- Časté zmeny manažmentu narúšajú kontinuitu. Rozhodovanie trpí nekonzistentnými a niekedy neaktuálnymi údajmi roztrúsenými v rôznych zdrojoch. Právny rámec je zložitý a ťažko sa presadzuje. Rozdrobené vlastníctvo pôdy bráni modernizácii a údržbe vodárenskej infraštruktúry.
- Akčný plán Hodnota je voda načrtáva opatrenia na zlepšenie riadenia vôd, ale chýba mu časový harmonogram, financovanie a detaily o implementácii. Koncept Uhlíkovej a vodnej banky je pozastavený. Poplatky za využívanie vody neodrážajú skutočné environmentálne ani ekonomické náklady. Stratégie adaptácie na zmenu klímy nie sú dostatočne rozpracované.

FRAGMENTÁCIA VS. INTEGRÁCIA

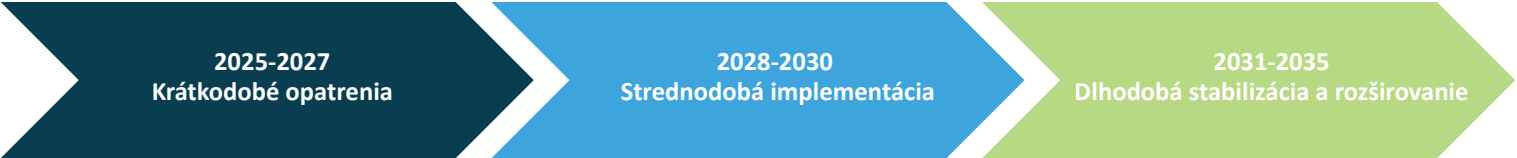
Aspekt	Aktuálny stav (fragmentovaný)	Ideálny prístup Nexus (integrovaný)
Zameranie politik	Zameranie buď na vodu, alebo na poľnohospodárstvo	Spoločný prístup WEFE Nexus
Zapojenie zainteresovaných strán	Obmedzené a formálne, niektorí aktéri majú obmedzený prístup k informáciám a nemajú možnosť vyjadriť sa	Viacsektorové spolourozhodovanie so zapojením všetkých technických aj netechnických zainteresovaných strán
Koordinačné mechanizmy	Prekrývajúce sa alebo konfliktné kompetencie	Učiace sa a komunikujúce inštitúcie, spoločné komplexné databázy, zdieľanie informácií
Výsledky/riziká	Nekonzistentné politiky a predpisy	Efektívna a inkluzívna tvorba politik
Príklady	Samostatné sektorové stratégie	Dizajn, politiky a stratégie využívajúce WEFE Nexus

CESTY K UDRŽATEĽNÉMU INTEGROVANÉMU RIADENIU VODNÝCH ZDROJOV

- Efektívne participatívne plánovanie so zapojením zainteresovaných strán vo všetkých sektoroch a na všetkých administratívnych úrovniach s cieľom podporiť legitimitu, zodpovednosť a koordinovanú implementáciu.
 - Národná úroveň: Vypracovať komplexnú, viacsektorovú stratégiu pre vodu, ktorá integruje priority v oblasti vody, produkcie potravín a ekosystémov. Využiť integrované priestorové plánovanie na zosúladenie správy vodných zdrojov s cieľmi využitia pôdy a životného prostredia. Zefektívniť organizačnú štruktúru orgánov vodohospodárstva. Zvýšiť rozpočtové prostriedky a investovať do budovania kapacít. Zjednotiť roztrieštené zdroje údajov do jednotnej, digitálnej platformy.
 - Regionálna úroveň: Posilniť komunikáciu a zdieľanie informácií. Vnímať povodia ako primárne rámce pre integrované plánovanie využívania vody a pôdy, čo umožní lepši manažment ekosystémov a medzisektorovú koordináciu.
 - Miestna (subregionálna) úroveň: Posilniť zapojenie zainteresovaných strán a participatívne rozhodovanie prostredníctvom pravidelného dialógu a spolupráce medzi aktérmi WEFE.
- Na posilnenie medzisektorovej integrácie a adaptívneho riadenia je potrebné zrevidovať existujúce schémy riadenia a právne rámce s cieľom objasniť úlohy, zlepšiť koordináciu a podporiť flexibilitu. To zahŕňa vytvorenie medzirezortného dialógu a spoločného rozhodovania v oblasti vodného hospodárstva, poľnohospodárstva, životného prostredia a využívania pôdy. Aktualizácie právnych predpisov by mali zahŕňať zásady adaptívneho riadenia, ktoré si vyžadujú pravidelné preskúmanie politík na základe údajov z monitorovania a vstupov zainteresovaných strán. Pôsobenie regionálnych vodohospodárskych orgánov v súlade s hranicami povodí zlepši zároveň stav a rozvoj ekosystémov. Zosúladenie s priestorovým plánovaním, zaangažovanie verejnosti a spoľahlivosť mechanizmov presadzovania práva zvýši súdržnosť a zodpovednosť politík.
- Riešenie technických, ekonomických, právnych a inštitucionálnych bariér si vyžaduje inovatívne nástroje politík a organizačné modely. Slovensko môže využiť ekonomické nástroje, ako sú dotácie, ktoré stimulujú budovanie opatrení na zadržiavanie vody a regeneratívne poľnohospodárske postupy, alebo odstupňované tarify, ktoré reflektujú nedostatok vody, environmentálne náklady, a obchodovateľné povolenia na podporu efektívneho využívania vody. Inovatívne mechanizmy financovania, ako uhlíková a vodná banka alebo verejno-súkromné partnerstvá, môžu mobilizovať zdroje na obnovu vodnej infraštruktúry a ekosystémov. Organizačné inovácie, ako sú riadiace orgány s kompetenciami v povodiach alebo platformy s viacerými zainteresovanými stranami, môžu uľahčiť spoluprácu a adaptívne riadenie. Tieto inovácie pomôžu zosúladiť stimuly, znížiť fragmentáciu a podporiť udržateľné hospodárenie s vodnými zdrojmi.

ČASOVÝ HARMONOGRAM (2025 – 2035)

Fáza	Krátkodobá: Zosúladenie medzisektorového riadenia	Strednodobá: Posilnenie inštitúcií	Dlhodobá: Zapojenie zainteresovaných strán a hodnotenie výkonnosti
Kľúčové akcie	- Zriadenie medzirezortného koordinačného orgánu na posilnenie medzisektorovej spolupráce v oblasti vodného hospodárstva. - Aligning water management plans with spatial and land-use planning to ensure cohesive policy implementation.	- Posilnenie regionálnych vodohospodárskych orgánov s cieľom zlepšiť lokálne rozhodovanie a riadenie. - Rozvoj konceptu uhlíkovej a vodnej banky na podporu zadržiavania vody v krajine. - Vytvorenie jednotnej platformy údajov o vode na zosumarizovanie dát z viacerých zdrojov.	- Aktívne zapojenie zainteresovaných strán prostredníctvom participatívnych vodných rád alebo monitorovania na úrovni komunity. - Mechanizmy hodnotenia na pravidelné posúdenie pokroku pri dosahovaní cieľov hospodárenia s vodou a cieľov v oblasti adaptácie na zmenu klímy.
Zodpovedn osti	Vláda na národnej úrovni, regionálna a miestna samospráva	Vláda na národnej úrovni, regionálna a miestna samospráva , vlastníci pôdy, IT partneri , výskumné inštitúcie	Vláda na národnej úrovni, regionálna a miestna samospráva , vlastníci a užívatelia pôdy, environmentálne mimovládne organizácie, verejnosť
Enablers/ Tools	Národné plány, mapovanie GIS, politiky podporujúce spoluprácu	Národné plány, financovanie, digitálna platforma, výskum	Právny rámec
Challenges & Mitigations	Inštitucionálny odpor, politická nestabilita	Obmedzený rozpočet, politická nestabilita, technické kapacity	Nízky záujem, zložitá koordinácia
Milestones / Outcomes	Integrované politické rozhodnutia a jednota politík	Silnejší manažment ekosystémov, konsolidované údaje o vode	Inkluzívne rozhodovanie so zastúpením komunít

